

Nova aportació sobre les monedes i pellofes de Cervera

JOSEP M.^a LLOBET I PORTELLA

Aquest treball només vol ser un complement del publicat anteriorment sobre la numismàtica cerverina.¹ En aquell ja afirmàvem que l'Arxiu Històric de Cervera era una font constant d'informació.

Ara donem a conèixer diversos documents trobats últimament. El primer detalla els capítols concertats entre els paers de la vila i l'argenter Francesc Tarroja, el qual, establert a Cervera l'any 1466 mitjançant les gestions d'un cosí germà seu que el va treure de galera, va ser el primer membre d'una influent família cerverina d'argenters. Els següents documents donen nova informació sobre les encunyacions de la guerra dels Segadors, període que no per haver estat intensament estudiat està suficientment aclarit, segurament degut a que la major part de les notícies es troben en els arxius locals. Ja Botet i Sisó se'n dolia perquè, al no haver estat publicades, era impossible recollir-les.

Ens ha semblat adient afegir també les notícies que fan referència a l'intent de la ciutat d'encunyar moneda en temps de Felip V.

Finalment descrivim una nova pellofa que falta en la catalogació anterior degut a no haver-n'hi cap exemplar en l'Arxiu Històric de Cervera.

SENYALS. DOCUMENTACIÓ 1470

1470. El 3 de juliol d'aquest any, vista la falta de moneda menuda que pertorbava les transaccions comercials, van ser firmats els següents pactes:

«Capítols fets, inhits e concordats entre los honorables en Francesch de Sanahuga, Jacme Miquell, Johan Moxó e Johan Guerau, pahers l'any present e desús scrit de la vila de Cervera.

1. JOSEP M.^a LLOBET I PORTELLA, *Les monedes i pellofes de Cervera*, «Acta Numismática III», 1973, p. 209-242.

E primerament ab licència, autoritat e decret del magnífich mossèn Johan d'Altarriba, cavaller e loch de capità de la vila de Cervera, atès e considerat que huy en la vila de Cervera no ha ne corre moneda menuda per cambiar e fer agualaments de comptes, és stat concordat e deliberat per bé e utilitat de la cosa pública de la dita vila que lo dit Ffrancí Tarroia, argenter, haia e sie tengut a tot lur càrrech e despesa fer e batre xxxx lliures de senyals, ço és xx lliures doblens e xx lliures dinals, de aquell matayll que ell volrà e elegirà, e aquells puxe scampar e cambiar per les gents axí de la vila com strangers, e tota hora e quiscuna veguada que qualsevulle persones strangers li tornaran dels dits senyalls ell dit Tarroia les haia a cambiar e cobrar als qui'ls li portaran e dar-los bona moneda sua propria e a tot son càrrech. E que lo dit Ffrancí Tarroia no puxe fer més avant d'aquelles dites xxxx lliures dels dits senyals. E als de la vila no sie tengut cobrar-los si donchs no's mudaven o's levaven de tot, si donchs de beneplàcit del dit Tarroia no proceha o volgués fer.

Item és concordat entre les dites parts que lo dit Tarroia puxe mudar e cobrar los dits senyals tota hora que a ell serà vist fahedor e per tantes veguades com a ell serà vist fahedor per squivar fraus, fer d'altres senyals e de aquell matayll e forma e senyal que ell volrà e deliberarà fins en la dita quantitat e no més. E si cas serà que més avant del dit nombre li serà atrobat, que vinguen a càrrech del dit Ffrancí. E encórregua en pena de cinquanta lliures per quiscuna veguada que lo contrari serà trobat.

Item és concordat entre les dites parts que tota hora que lo dit Ffrancí Tarroia volrà cobrar e mudar los dits senyals haia a ffer crida o cridas públicas per la vila de Cervera, las quals crida o cridas haia a ffer fer la dita vila a càrrech de aquella que los de la vila dins spay de sis jorns e los strangers dins spay de huyt jorns li haian haver restituits los dits senyals. En altra manera que passats los dits terminis, que d'aquí avant lo dit Ffrancí Tarroia no sie tengut penre ni quitar los dits senyals.

Item és concordat entre les dites parts que si cas serà que dels dits senyals se trobàran falsos ni sospitosos en alguna manera en poder de qualsevulle persones, que lo dit Ffrancí Tarroia per migà de la cort puxe perseguir totes aquelles en poder dels quals tals senyals seran atrobats, virilment e poderosa, e fer trencar e rompre los dits senyals, e en açò los regidors e síndichs de la vila sien tenguts fer assistència per interès de la cosa pública de la dita vila. En manera tal que sie càstich als tals delinqüents e aximpli als altres.

Item és concordat entre les dites parts que lo dit Tarroia sie tengut fer tota hora e quant serà request per part de la universitat de la dita vila de Cervera, mudar e recuperar los dits senyals, e per tantes vegades com serà request, entrevenint-hi una persona per part de la dita universitat per saber lo nombre dels dits senyals.

Retenen-se emperò los dits honorables pahers que si per part de la dita vila serà deliberat levar los dits senyals, que no'n córreguen ni se'n prenguen per la vila, que ho puxen fer e que lo dit Ffrancí Tarroia haia e sie tengut aquells quitar dins spay de quinze jorns après que'n serà request per part de la dita vila. E si cas serà que dins los dits xv jorns los dits senyals no seran stats tornats al dit Ffrancí Tarroia, que d'aquí avant ell no sie tengut quitar ni penre los dits senyals.

Item és concordat entre les dites parts que lo dit Tarroia haia e sie tengut sobre totes e sengles coses en los presents capítols contengudes, dar bona

e ydònea caució e seguretat a conexença dels dits honorables pahers, ab obligació de lurs bens, juraments, penes, homanatge e altres clams e cauteles, rebotada com pus largament dictar se puxe.

Item volen les dites parts que dels presents capitols etc.»²

GUERRA DELS SEGADORS. DOCUMENTACIÓ 1641-1647

Autoritzada l'encunyació de peces de cinc rals i cinc sous de plata, i diners d'aram, per la batllia de Cervera el 20 de febrer de 1641, la universitat va disposar els preparatius per a començar la fabricació.

1641. El 9 de juny trobem el següent acord del Consell de Vintiquatrena: «E més fonch preposat per dits sennors de pahers com la ciutat de Lleyda y la ciutat de Manresa baten y fan, axí de plata com de altres matalls, per a subvenir a ses necessitats de les universitats y que en dies passats scrigué lo Sor. canonge Ferran que dins poch dies seria a assí en Barcelona lo cristianíssim rey de França y que poríem haver privilegi, los de esta universitat, per a batre moneda y que si no venia tant prest que, per ventura, los brassos nos donarien licència per a poder batre moneda y com fins assí no se ha trobat algunes quantitats ni a censal, ni a violari, ni a cambi, ni a altre for o rahó per a poder subvenir a les necessitats tant urgens que té la present universitat per a poder pagar los socorros dels soldats, si serà bé enviar una persona de intelligència a la ciutat de Manresa per a saber ab quina forma fan batre la moneda que de present bat y que per so diguen son parer sobre de assò, que lo que determinaran se posarà ab executió.

Sobre la qual preposició fonch determinat per dit magnífich consell que s'envie una persona de intilligència en la dita ciutat de Manresa per a saber ab quin orde y ab quina forma baten la moneda que baten y quina moneda baten, y que la present universitat vist que no troban ningun remey per a poder sustentar los soldats en lo camp en servey de la província, que la present universitat fassa moneda de plata y de altres matalls, deixant la administració de fer y fabricar dita moneda al consell ordinari».³

La falta de plata devia ser un problema greu i per a solucionar-lo hom va acudir a les esglésies. El 9 de setembre al Consell de Vintiquatrena «fonch preposat per los Sors. de pahers com ja saben com per a fer la fàbrica de la moneda fou forsós a la universitat de valer-se de alguna part de la plata de la iglésia y com sobre de valer-se de dita part de plata y aja agut grans questions com saben, de manera que lo Sor. bisbe ne ha fet lo sentiment que tots saben y axí ho havem consultat ab lo dit Sor. bisbe y ara de present també ho tenim ab consulta del dit Sor. bisbe y com saben tots que se a de restituir lo valor de la plata a dita iglésia y axí tenen determinat de fer dos caps, lo hu de St. Pere y St. Pau y axí serà bé que cometin a algunes persones de poder donar orde en fer la restitució de dita plata...

Sobre la qual preposició fonch determinat que's dona facultat als sennors de pahers y obrers de tractar-ho ab lo dit Sor. bisbe y que puguen gastar per les mans y lo que convindrà per aqueix efecte de béns de la universitat, per no ser rahó que lo que los Sors. de pahers lo que an fet per la universitat ne ajen de pagar, ans bé relevaran a dits Sors. pahers de tots danys.»⁴

2. Arxiu Històric de Cervera, Fons municipal, plec Moneda.

3. A. H. C., Fons municipal, Llibre de Consells de Vintiquatrena, 1635-1643, f. 168.

4. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintiquatrena, 1635-1643, f. 170 v. i s.

L'encunyació de moneda de plata no devia ser suficient per les necessitats de la població i així el mateix 9 de setembre «fonch preposat per dits Sors. de pahers com ja veuen lo quant convé fer moneda, so és fer menuts per la universitat, per a que la universitat puga exir de treball, y que ells an fet venir un mestre de molinets y que los prometé de fer lo molinet y fer menuts alters fins ell tots los gastos y ara los ha retractat lo tracte, que a donat un memorial novament, y axí diguen son parer que lo que determinaran se posarà ab executió.

Sobre la qual preposició fonch determinat que si lo mestre vol estar al primer tracte que los senyors pahers tracten ab ell, hont no que procuren ab altres mestres, dexant-ho tot en mà dels Sors. de pahers».⁵

El 9 de desembre tenim un acord del Consell ordinari que ens permet saber la data d'obertura de la fàbrica de la moneda: «E més fonch preposat que attès ells anomenaren en clavari, compredor, destrebuidor de la plata y fàbrica de la moneda lo honorable mossèn Thomàs Armengol y vehedor de dita plata a Joseph Mensa, argenter, que sien servits a quiscú de aquells tatar-los per sos treballs un salari competent del temps an executat son offici, respectivament, que lo Nadal pròxim vinent aurà sis mesos.

E sobre assò fou determinat que a mossèn Joseph Mensa, argenter, per sos treballs de dit temps li sien donades tres lliures y a mossèn Armengol o reservin a la pròxima vintyquatrena, a hont se aurà rahó de son salari».⁶

També copiem un altre acord del mateix dia que ens parla de Jeroni Tria, el qual portà els comptes de la fàbrica de la moneda i, com veurem més endavant, no amb massa escrupolositat, diu: «E més fonch llegida altra súplica donada per part de mossèn Hierònim Tria, contenint que ell havia servit en lo offici de rational tot aquest any ab la diligència y treballs tots saben, y que per ocasió de les guerres y de la fàbrica de la moneda a tingut mols treballs en continuar les quantitats en libre de rational y lo salari que's done no és a satisfacció de gran treball, suplique sien servits demanar-li aquell.

E sobre assò la pròxima vintyquatrena se tractàs, resolgueren que la pròxima vintyquatrena vinent se aurie rahó de dits treballs.»⁷

Ni d'aquest acord ni de l'anterior el Consell de Vintyquatrena no en parla. 1642.. A més de fabricar peces de plata i diners, la vila es preocupà per l'encunyació de sisens, el 22 de febrer al Consell de Vintyquatrena «fou preposat que volent fabricar sisens an vist lo quant dany seria per a la universitat que aguessen de donar als fabricers lo terç, com donen dels menuts, y que per so sien servits de dir son parer a quin partit se poran concertar ab los dits fabricers o ab altres, que lo que determinaran se posarà ab executió ab que facen nominatió de certes persones per a estar-los en tot y per tot.

Sobre la qual preposició fou determinat que's deixa en mà dels senyors de pahers nous y vells per a que ells ho tracten ab los dits fabricers, si's poden concertar, o ab altres».⁸

El 12 de març «al magnífich consell fou preposat per los magnífichs senyors de pahers com ja saben com air publicaren una crida de part de sa Ex.^a sospenent a totes les universitats que no tenen privilegi de fer y fabricar monedes y, com los gastos que esta universitat ha fets y té de fer de assí avant en sustenir los soldats y pagar aquells los socorros y dita universitat estiga

5. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintyquatrena, 1635-1643, f. 171.

6. A. H. C., Fons municipal, Consells, 1641, f. 25 v.

7. A. H. C., Fons municipal, Consells, 1641, F. 26 v.

8. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintyquatrena, 1635-1643, f. 181.

tant omesa com està, los an donat treball de ajuntar-se assí per a que entre tots los aconsellen quin albitre y expedient poden tenir per a poder acudir a pagar als soldats tocan d'esta universitat ab lo batalló perquè, com veuen, està tan carregada la universitat que no pot estar més carregada, y que per so vejen quin expedient poran pendre per a poder sustentar los dits soldats, que ço que determinaran se posarà ab executió.

Sobre la qual preposició fou determinat que se scriga al Sor. de la Mota sia servit de scriure al Exm. Sor. virey certificant-lo los cerveys té fets esta universitat en benefici de la magestat cristianíssima y de la províntia, y altra al molt Ille. Sor. Don Joseph de Biure y de Margarit, governador del present Principat, per a que també sa senoria sia servit també de scriure a sa Ex.^a fent-li relatió dels serveys té fets la present universitat, supplicant a sa Ex.^a sia servit de concedir-nos licència per a poder fabricar al menys menuts per a poder acudir a pagar los salaris a dits soldats, y ab dites cartes o sen elles que's faja anar un síndich en Barcelona a tractar ab sa Ex.^a sia servit de concedir-nos licència de poder fer menuts, informant a sa Ex.^a los grans serveys té fets esta universitat en servey de la províntia, supplicant-lo sia servit de concedir-nos licència per a poder fabricar almenys menuts».⁹

«E més fou preposat per dits Sors. de pahers que anomenen persona per anar a Barcelona per lo efecte ja determinat.

Sobre la qual preposició fou determinat que attès que lo doctor mossèn Rafel Moxó és persona molt pràtiga y coneguda en Barcelona, que vaja dit mossèn Rafel Moxó, representant a sa Extia. los molts serveys ha fets la present universitat en servey de la províntia y també per a informar a sa Extia. quant omesa, acabada y destruhida està la universitat, que a no tenir licència de poder fabricar almenys menuts és imposible de poder acodir en donar socorro algú al batalló».¹⁰

El 4 de setembre tenim un inventari de la fàbrica de la moneda molt similar a un d'anterior del 28 de gener del mateix any. L'única diferència és: «Item dos taulells grans, assentats en terra, ahont stan los dos molins y dos cortes tot de ferro, bons, ab tota la perfectió adobats, per a fabricar la moneda, ab quatre ancunys de fer moneda».¹¹ En l'anterior, el número d'encunys era de vuit.

A finals d'aquest any, és anotat el següent ingrés al llibre de la Taula de Canvi de Cervera: «A 26 de decembre a de aver Hierònym Tria, receptor de les monedes se an fabricat, que deposa comptans mil cent setanta vuyt liures y sinch sous, les quals sien dites y scrites als magnífichs Sors. Pahers de la present vila, com apar en libre de rebudes cartes».¹²

1643. També en aquest any hi ha ingressos en la Taula de Canvi, d'aquestes monedes: «A 3 de juny a de aver Hierònym Tria, mercader de la present vila, super intendent de les fàbriques de les monedes, que deposa comptans quatre milia liures, les quals sien dites y scrites als magnífichs Sors. Pahers de la present vila y a la magnífica Vuytena, elegida y nomenada per la magnífica Vintyquatrena, per al efecte de lluir censals fa la present universitat a diversos acrehedors, a disposició de dits Sors. Pahers y Vuytena, com apar en libre de rebudes cartes».¹³

9. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintyquatrena, 1635-1643, f. 181 v. i s.

10. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintyquatrena, 1635-1643, f. 182.

11. A. H. C., Fons municipal, Llibre d'Actes i Negocis, 1642-1665, f. 19 v. i s.

12. A. H. C., Fons municipal, Llibre Major de la Taula de Canvi i de Dipòsits, 1629-1645, f. 212.

13. A. H. C., Fons municipal, Llibre Major de la Taula de Canvi i de Dipòsits, 1629-1645, f. 225.

«A 14 de agost a de aver dit Hieròny Tria, receptor de les pecúnies se fabriquen, que deposa comptans docentes setanta set liures, com apar en libre de rebudes cartes, dites y scrites a dits Sors. Pahers».¹⁴

La destinació d'aquestes monedes depositades a la Taula de Canvi era liquidar els deutes que anteriorment havia contret la vila amb ocasió de la guerra i pagar la taxa que li era assignada com a contribució al sosteniment del Batalló de l'exèrcit.

El 30 d'octubre «fonch per mossèn Pau Janer presentada altra suplicatió en la qual demane que los magnífichs sennors de pahers donaren a dit Janer la fàbrica dels sisens y, juntament, lo fer del molinet per a fabricar aquells, y que dit Janer a fet fer dit molinet y li costa 80 lliures y, com ara hajan prohibit lo fer monedes, que per so que sien servits de pagar-li dites 80 lliures, attès que aquelles a gastades.

Sobre la qual preposició fonch determinat que lo de dit mossèn Pau Janer ho deixen en mans dels magnífichs sennors pahers y dels sennors advocats de la present universitat, que lo que ells ne faran ho tindran per ben fet».¹⁵

De sisens d'aquesta època no en coneixem i no podem assegurar que se'n fabriqués, però, com hem vist, el molinet ja estava construït.

A partir del 5 de setembre d'aquest any la universitat de Cervera va deixar de fabricar moneda a conseqüència de les prohibicions reials i, com veurem, aquesta comença a ser rebutjada.

El 4 de novembre «fonch preposat que per part del convent de St. Domingo de la present vila se ha presentat una suplicatió en la qual diuen que tenen diners de la universitat y que aquells no poden despedir per no voler-los los habitants de la present vila y que per so que sien servits de canviar-los ab moneda barcelonesa que ho tindran a mercè.

Sobre la qual preposició fonch determinat que la universitat canvie tots los diners tenen los pares de St. Domingo ab que dits diners sien fets y fabricats en la present vila en nom de la universitat».¹⁶

També el 28 de novembre «fonch preposat com estos dies passats vingué assí un síndich de la vila de Agramunt, lo qual digué que la universitat de Agramunt tenia alguna quantitat de diners de esta vila, y que fossen servits de veurer si la vila de Cervera tenia diners de la vila de Agramunt, y que fossen servits de canviar, si la vila té diners de Agramunt, ab los que ells tenen de Agramunt, y que per so diguen lo fahedó e sobre de assò, que lo que determinaran se posarà ab executió.

Sobre la qual preposició fou determinat que los diners que són en la present vila que's procuren de que vinguen en mà del síndich y que's cambien donant los que's trobaran de Agramunt ab los que los de Agramunt tinga de la present vila».¹⁷

El 12 de desembre «fonch preposat per dits magnífichs sennors de pahers que mossèn Perelló demane lo cost del fer y fabricar un molinet que la universitat li feu fer per fer moneda y que vegen lo que se ha de fer.

Sobre la qual preposició fonch determinat que lo fer la paga a dit Perelló de dit molinet ho dexe en mans de los Sors. de pahers y los pahers vells y advocats de la universitat».¹⁸

14. A. H. C., Fons municipal, Llibre Major de la Taula de Canvi i de Dipòsits, 1629-1645, f. 212

15. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintiquatre, 1635-1643, f. 211.

16. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintiquatre, 1635-1643, f. 212 v.

17. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintiquatre, 1635-1643, f. 215 v.

18. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintiquatre, 1635-1643, f. 217.

A finals d'any, el 28 de desembre, trobem uns pactes que copiem pel seu interès, al marge hi ha una nota amb data 3 de març de 1644 que indica llur cancel·lació. Diuen: «Joseph Ferrer de la vila de Olot, bisbat de Gerona, promet als magnífichs Sors. Francesch Ninot, Hierònim Tria y Miquel Janer, pahers de la present vila de Cervera, que ell dit Ferrer dins spay y termini de sinch setmanes, del die present en avant comptadores, rebrà de la universitat tot lo aram vell que té vuy die present, lo qual ha comprat dita universitat a rahó de 26 lliures lo quintar, que ve a 5 sous la lliura, e promet pagar lo preu de aquell lo die se acabarà de aportà'l se'n e també per pacte en treball per la universitat pactat convé y en bona fe promet que canviarà a la universitat cent lliures de moneda de Vich, que la universitat té, y donará a dita universitat altres cent lliures ab moneda barcelonesa de assí a mitja quaresma pròxima vinent y assò promet de attendrer y complir...

Item ab altre acte dit Joseph Ferrer confessa deurer a dits Sors. de pahers 260 lliures, y són per lo preu de deu quintàs de aram a rahó de 26 lliures lo quintar que ha comprat a la universitat, hagut y rebut, pesant a ses lliures voluntats, a pagar dins quinze dies pròxims vinents sens dilatió...».¹⁹

1644. El 3 de març es va fer la següent anotació: «Joseph Ferrer, pagès de la vila de Olot, bisbat de Gerona, confessa haver rebut dels magnífichs Sors. micer Francesch Montaner, lo doctor Francesch Ninot, mossèn Hierònim Tria y mossèn Miquel Janer, pahers de la vila de Cervera absents, y dit Montaner y Janer, presents, xexanta sinch lliures rebudes en sisens de las ciutats de Girona y Manresa, ço és per mans de mossèn Francesch Bru, mercader, XXXX lliures, y XXV lliures per mans de mossèn Miquel Janer, la qual quantitat promet tornar a dita universitat de assí al die de nostra S.^a de agost primer vinent ab moneda de Barcelona sens dilatió...».²⁰

De nou els diners batuts per la vila porten preocupacions als paers, com veurem a continuació. En els primers mesos d'aquest any, «fonch preposat que lo monestir y convent de predicadors de la present vila de Cervera té alguna quantitat de diner, del que's feia a la present vila, que la universitat donà a dit convent del que li devia, atès que no an pogut despedir dits diners y per so demane dit convent que la universitat cambie dits diners per poder-se valer de aquells.

Sobre la qual preposició fonch determinat que tots los diners té lo convent de predicadors, fills de la present vila, sien canviats a dit convent per a que's puguen valer de dits diners».²¹

En el llibre de la Taula de Canvi va ser anotat: «A 6 de agost a de aver mossèn Hieròny Tria o per ell los curadós de sos fills, dexats en son testament, que deposaren trenta vuyt lliures de menuts que avie fabricat la vila y los avien donats als pares de predicadors de la present vila, y per no poder-los despedir lo magnífich consell de 24.^a manà al dit mossèn Tria los baratàs a dits pares, y así los donà plata y al dit Tria li feren pòliza de 38 lliures, y pei lo tant deposaren com a cosa morta en la present taula dita quantitat, dita y scrita als Sors. Pahers, apar en libre de rebudes cartes.

An de aver los curadors de los fills y hereus del quondam mossèn Hierònym Tria, dezet liures de diners de Cervera, Tàrrrega y altres parts que per dolens los an deposats a la taula, que diu los reberen de mossèn Mensa».²²

19. A. H. C., Fons municipal, Llibre d'Actes i Negocis, 1642-1665, f. 51.

20. A. H. C., Fons municipal, Llibre d'Actes i Negocis, 1642-1665, f. 61.

21. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintiquatre, 1644-1668, f. 3 v.

22. A. H. C., Fons municipal, Llibre Major de la Taula de Canvi i de Dipòsits, 1629-1645, f. 276.

1645. Continuen els problemes ocasionats per la moneda local, al Consell ordinari, el 21 de març «fonch proposat com per part de Pau Indilla se ha presentada una supplicatió, la qual és estada llegida, demanant en ella que los del Cor Pretiós de Jesuchrist per part del preu de daurar lo retaule donaren a mossèn Bernat Tapies 3 lliures de diners falços y que après li feren cambiar aquells los Sors. de pahers, y que per so que sien servits de fer-li cambiar aquells o trauger-li pòlissa per elles offerint restituhir les altres.

Sobre la qual prepositió fonch determinat que a dit Pau Indilla se li trague pòlissa de 3 lliures».²³

Els comptes presentats per Jeroni Tria, encarregat de la fabricació de la moneda, no devien ser massa clars perquè el 21 de maig, quan el dit Tria ja havia passat a millor vida, al Consell ordinari «fonch proposat com després ensà que és fabricada la moneda que esta universitat per son compte feya fabricar, de la qual fàbrica mossèn Hierònym Tria que aportave los comptes, se ha trobat que dit Tries fóra deutor a la universitat de 2.000 lliures poch més o mancho, y segons se ha entès a dir diuen esser error de dit Tries, y que per a depurar millor dits comptes si fore a bé que's elegisen persones per a comptar y la pròxima 24.^a que se'n donàs rahó en concell.

Sobre la qual prepositió, a les més veus, foren elegits en comptadors, qui los comptes entre mossèn Tries y la universitat miren y axuta Déu y ses conciencias, los següents: Thomàs Armengol, Pere Giscafré, Miquel Montornés, Jaume Sala y Joan Sever».²⁴

També al Consell de Vintiquatrena, el 30 de maig, «fonch proposat com mossèn Hierònym Tries, vehí de la present vila, que ere lo qui aportave lo compte de la moneda fabricave la universitat, y com en los llibres dels comptes de les monedes que dit Tries scrivia de sa pròpia mà apar evidentment que mirats aquells dit Tries, ab lletra sua pròpia, se fa deutor de una gran summa de diners a restata deurer a la universitat, que per so vegem lo que's deu fer, que tot se posarà en executió.

Sobre la qual prepositió fonch determinat que lo racional face deutor a mossèn Hierònym Tries o a sos hereus de tot lo que ell en lo compte de les monedes confesse restar deurer a la universitat y, després, que's scrigue als curadors dels hereus de dit Tries per a que asistesquen a veurer dits comptes y debit y per a pagar aquell, y si acàs se concerten en pagues que los dexten a pagues y quant no que's exequenten los béns de dit Tries fins la universitat sia pagada».²⁵

1647. Finalment, el 13 de maig d'aquest any, al Consell de Vintiquatrena «fonch preposat que Miquel Janer té del temps ere clavari de blats algunes 35 lliures de diners falsos y com se abateren en la present vila y no haja pogut despedir aquells per so, dit Janer, demane que la universitat li prengue aquells a compte, com és de justícia y rahó.

Sobre la qual prepositió fonch determinat que a dit Janer se li prengue dit diner a compte de la universitat, prestant per dit Janer jurament de que dit diner és del claveriat y que ell no y ha fet dol ni fraus».²⁶

Aquestes són les noves proves documentals que hem pogut reunir sobre el període monetari de la guerra dels Segadors. Pel que portem extractat la seca de la universitat de Cervera va funcionar des del 25 de juny de 1641 al

23. A. H. C., Fons municipal, Consells, 1645, f. 15.

24. A. H. C., Fons municipal, Consells, 1645, f. 17.

25. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintiquatrena, 1644-1668, f. 11 v.

26. A. H. C., Fons municipal, Consells de Vintiquatrena, 1644-1668, f. 22 v.

5 de setembre de 1643, en que va ser tancada degut a les ordres prohibitòries. En aquests poc més de dos anys les encunyacions degueren ser abundants, puix s'ha catalogat 25 monedes diferents, entre peces de cinc rals, cinc sous i diners.

El sistema d'encunyació, per la moneda de coure, va ser el de molinet. Pels inventaris sabem que a la fàbrica hi havia dues d'aquestes màquines.

També els documents numismàtics targarins de la mateixa època ens parlen d'una «fàbrica del molinet».²⁷

Al principi la moneda, fabricada amb autorització de la batllia, tenia curs obligatori amb pena de cent lliures pels qui la rebutgessin. Posteriorment, al ser prohibida la seva fabricació, la gent no la va voler prendre.

La dificultat de controlar, en plena guerra, aquestes emissions, queda demostrada per la diferència de 2.000 lliures en el llibre de comptes, quantitat que en aquell temps havia de ser de considerable importància.

PRETENSIONS DE BATRE MONEDA EN EL SEGLE XVIII. DOCUMENTACIÓ 1713-1716

1713. El dia 25 de juliol d'aquest any van ser nomenats síndics de Cervera Antoni Ganyet i Josep Roca, els quals partien un mes després camí de Madrid amb unes instruccions, redactades el 10 d'agost del dit any, on s'exposaven les peticions que la ciutat feia al rei com a compensació de les perdues ocasionades per l'última guerra.

Un dels capítols diu: «Item para que la universidad en parte se pueda rehacer y recuperar las grandes sumas en que se ha empeñado y deudas que ha contrahido en el tiempo de las turbaciones, se digne S. M. conceder a la universidad facultad de poder en una o muchas veces batir moneda de oro, plata o vellón hasta la cantidad de sesenta mil marcos de plata, y que dicha moneda sea admitida en todo el Principado, y que todos los oficiales hayan de ser de Cervera a excepción del oficial que señalará S. M. para examinar las monedas».²⁸

Aquestes peticions van ser impreses, modificant alguns apartats segons aconsellaven les circumstàncies. El capítol de la moneda quedà finalment redactat de la següent manera: «Que V. Mag. la honre por una vez tan solamente que pueda batir moneda de plata y vellón, conforme la que correrá por aquel Principado, hasta la cantidad de cien mil marcos, poniendo V. Mag. un Visor, como se ha practicado en la Ciudad de Zaragoza, y los demás Oficiales la Ciudad».²⁹

1716. La contesta a la petició anterior, amb data de l'onze de desembre, fou la següent: «Por lo que mira al Séptimo Capítulo en que pretende dicha Ciudad la honre S. Magd. por una vez tant solamente que pueda batir moneda de plata y vellón conforme la que correrá por aquel Prinzipado hasta la Cantidad de Cien Mill Marcos, poniendo S. Magd. un Cnor., como se ha practicado en la Ciudad de Zaragoza, y los demás oficiales la Ciudad.

Es de sentir esta Rl. Aud.^a tampoco prozedo la súplica por el mismo motivo de ser la Fàbrica de moneda una de las mayores regalías, y prevenirse

27. JOSEP M.^a LLOBET I PORTELLA, *Les monedes i pellofes de Tàrraga*, «Acta Numismática V», 1975, p. 79.

28. A. H. C., Vària, plec n.º 16, Còpia.

29. A. H. C., Vària, plec n.º 16, Imprès incomplet, f. 5 v.

al número 55 del Decreto de la Formación de esta Rl. Aud.^a que las regalías de Fábrica de moneda y todas las demás quedan reservadas a S. Magd., y que si alguna Comunidad o Persona particular tubiese alguna pretención se le hará justicia, oyendo a los Fiscales, y pidiéndolo la referida ciudad por gracia, faltan los motivos para establecer aquélla; cuanto más que se conzidera impracticable la Fábrica de monedas que se propone por muchas circunstancias, que se dexan considerar».³⁰

PELLOFES

Aquest nou exemplar que donem a conèixer és el següent:

- 23 Anvers: Bàcul entre dues estrelles i un punt, i dos punts i una estrella.
 Cercle lineal i orla de punts a l'exterior.
 Llauna.
 Diàmetre: 21 mm.
 Col·lecció Llobet, Cervera.

Es la pellofa descrita amb el núm. 5 en l'anterior treball, però aquesta no porta la S en contramarcã

30. Arxiu de la Corona d'Aragó, Reial Audiència, Consultes, R. 121, f. 76 v. 1 s. Notícia facilitada per en Josep M.^a Torras.